

Реферат на тему: "Т. Г. Шевченко — художник"

Тарас Шевченко

РЕФЕРАТ

на тему:

"Т.Г.Шевченко — художник"

Відомо, що поезія і живопис тісно пов'язані між собою. Однак особливості кожного з цих видів мистецтва здавна цікавили теоретиків і шанувальників мистецтва, виливалися в дискусії про те, який з них є впливовішим, сильнішим. А відомий художник Леонардо да Вінчі дійшов висновку, що "малярства - це німа поезія, а поезія - промовисте малярство". Не випадково в історії світової культури поєднання в одній особі живописця і поета зустрічається часто. Очевидно, це доля щедро обдарованих творчих натур, яким тісно в межах одного виду мистецтва. До таких творчих натур відноситься і Т.Шевченко.

Природа щедро наділила кріпацького сина не лише поетичним генієм, а й талантом художника, які ніколи не зраджували йому, навіть у години страждань і тяжкої неволі. Для Шевченка малювання стало потребою, вираженням його творчого духу. У Шевченкові поєднувалися і боролись водночас поет і художник. Про свою пристрасть до писання і малювання Кобзар оповів у вірші "А.О. Козачковському"

Довго те діялось. Ще в школі,
Таки в учителя - дяка,
Гарненько вкраду п'ятака -
Бо я було трохи не голе.
Таке убоге - та й куплю
Паперу аркуш. І зроблю
Маленьку книжечку. Хрестами
І візерунками з квітками
Кругом листочки обведу.
Та й списую Сковороду
Або "Три царіє со дари".

Дослідниця спадщини Кобзаря З.Тархан-Береза підкреслює, що поетичних творів Шевченка до нас дійшло понад 240, а мистецьких - олійних картин, акварелей, сепій, офортів, малюнків - майже 1200. сама ця кількість свідчить про його глибоку закоханість у малярство. Не випадково його твори виставлялися на академічних виставках, а за видатні успіхи у гравюрі Шевченкові було присвоєно звання академіка. Для Шевченка тема жіночої долі була згустком крові, що запеклась у його серці. Навіть назви творів "Наймичка", "Відьма", "Сова", "Слепая", "Мар'яна-Черниця" красномовно промовляють про долю героїнь цих творів. Як же втілювалися образи жінок у

малярській творчості Кобзаря? Згадаймо зустріч Катерини – матері з офіцером або ж Івася – поводиря з батьком – паном. Трагічні за своїм змістом, глибокі за психологічною мотивацією, ці сцени ніби зливаються з живописним полотном. Дослідники живописної спадщини Шевченка зазначають, що картину "Катерина" він написав у 1842 році. До появи "Катерини" не лише в українському, а й в загальноросійському мистецтві не було твору з таким гострим і злободенним соціальним сюжетом. Уперше героїнею живописного полотна стала людина з народу – дівчина-кріпачка, жертва панської розпусти, принижена й ображена в найкращих почуттях.

"Я намалював Катерину в той час, як вона попросилася з своїм москалем і вертається в село; у царині під куренем дідусь силить, ложечки собі струже, а вона, сердешна, тіль не плаче ... а москаль дере собі, тільки курява ляга; собачка ще поганенька доганя його та нібито гавкає. По однім боці могила, на могилі вітряк, а там уже степ тільки мріє. Отака ота картина!" (Т.Шевченко. Лист до Г.С.Тарнавського від 25 січня 1843 р.). Такого епізоду, який ліг в основу живописного полотна, у поемі немає, як немає і образу діда. Тому вважати картину ілюстрацією до однойменного поетичного твору Шевченка не можна. Це самостійний твір на спільну з поемою тему і побудований відповідно до специфіки образотворчого мистецтва.

Дослідники вважають, що композиція картини побудована з дотриманням настанов академічного мистецтва.

Вона являє собою рівнобедрений трикутник (постать Катерини), вписаний в овал, до якого входить зображення москаля – вершника, собачки, цариного діда, стовбура та гілок крислатого дерева. Чітко простежуються традиційні для академічних композицій діагоналі. Постать знеславленої дівчини – не лише композиційний, а й смисловий центр твору. Модельована теплими фарбами, вона різко контрастує із силуетно зображеною постаттю москаля на коні зліва та затінений частині картини. Порівняно з величною постаттю Катерини він виглядає мізерним, іграшковим. Таке зображення зумовлене не лише вимогами перспективи, воно давало змогу художникові передати контрастність образів. Холодний, зеленкувато-синій тон підсилює трагедію дівчини – покритки, її сумний настрій. Впадає в око і співчутливий погляд діда. Відірвана гілка на землі символізує скалічене молоде життя.

Прагнучи до посилення емоційного звучання твору, автор поетизує героїню, свідомо прикрашаючи її. На дівчині святковий одяг: біла з довгими пишними рукавами сорочка, барвиста плахта, червоний фартух з прикрашеної вінком голівки спадають, розвиваючись на вітрі, довгі червоні стрічки.

Шевченко творив свою картину далеко від рідної України, тому не мав змоги малювати з натури. Але національний український одяг дівчини, характерний краєвид надають картині виразного національного колориту.

На мотив поеми "Слепая" Шевченко виконав олівцем і сепією однойменний малюнок, а також шість начерків та ескізів. На малюнку "Сліпа з дочкою" Оксана спить, поклавши голівку матері на коліна. Мати ніби завмерла, боїться порушити спокій дитини. Смуток, утома, біль і тривога на обличчі жінки. Критики вважають, що

на малюнку зовнішність жінок (матері і дочки) зображено ідеалізовано. Реалістичніше сліпу та її доньку зобразив на ескізах, виконаних олівцем. У центрі зображено героїню щасливою, але в постаті її є щось скорботне. На ескізі, виконаному сепією, ми бачимо палаючі палати, постаті божевільної Оксани та її матері. Ще один ескіз "Жінка на підлозі" має літературне підґрунтя. Вважають, що він співзвучний з поемою "Марина", в якій зображено дівчину – месницю.

Митці всіх віків прагнули оспівати природу, яка давала їм силу і натхнення. Шевченко ніби був створений для того, щоб виразити словом і фарбами усю красу навколишнього. Тривалий час він жив за межами України, але марив нею, згадував рідну Черкащину, Київщину.

"... я хочу рисовать нашу Україну ... Я її нарисую в трьох книгах, в першій будуть види, чи то по красі своїй, чи по історії прикметні, в другій теперішній людський бит, а в третій історію ... В год буде виходити 10-ть картин" (Лист Т.Шевченка до О.Бодянського від 6-7 травня 1844 р.).

Шевченко — художник не komponував свої пейзажі, а змальовував краєвиди, які бачив перед собою. Саме тому в його робочих альбомах ми знайдемо багато начерків гілок дерева, бур'янів, хат, церков.

За тематикою пейзажні малюнки Шевченка 1843 – 1847 рр. можна поділити на дві групи: малюнки, на яких зображено сільські краєвиди і пейзажі, на яких відтворені історичні та архітектурні пам'ятки. Малюнки здебільшого розповідають нам про убоге життя Шевченкової родини і всього покріпаченого українського села ("Удовина хата", "Селянське подвір'я", "На околиці", "Хата біля річки", "Хата над ставком"). Чарівна природа на малюнках, як і в подіях є контрастом до важких соціальних умов життя народу. Особливо улюблені пейзажні мотиви Шевченко – зображення мальовничих околиць та куточків сіл, містечок, берегів тихих степових річок, ставків, урочищ тощо ("Повінь", "Комора в Потоках", "Андруші", "Урочище Стінка", "Хутір на Україні", "У Вюнищі", "В Решетилівці"). Ці твори сповнені справжньої поезії, в них лагідна, мрійлива українська природа знайшла свого натхненного співця. Майстерні вони і з боку малярської техніки.

"Якби мені бог допоміг докінчить те, що я тепер зачав, то тоді склав би руки та й у домовину. Було б з мене: не забула б Україна мене мізерного" (Т.Шевченко, лист до М.А. Цертелєва). Однією з перлин української національної графіки є "Живописна Україна". Це альбом офортів Шевченка. Офорт – це гравюра на міді або цинку з малюнком, протравленим кислотами, а також друкарський відбиток з такої гравюри.

Шевченко прагнув видавати по 12 естампів кожного року, але через брак грошей цей грандіозний задум здійснити не зміг. Вдалося видати лише один альбом, куди ввійшло 6 естампів замість запланованих дванадцяти: "У Києві", "Видубецький монастир", "Судна рада", "Свати", "Казка", "Дари в Чигирині" (1849 р.). Ось офорт "У Києві". На передньому плані – крутий берег Дніпра, що густо поріс розкішними вербами, а внизу – Дніпро, димить невеличкий пароплав. На тлі природи люди: жінки одягаються, після купання, граються діти на березі, старенький дідусь сперся на ціпок,

радіє, що може погрітися на сонечку.

Треба згадати, що Шевченко створив галерею портретів. Серед них портрет поміщика П.В.Енгельгарда, виконаний на досить високому рівні. Перед нами гора людина, яка знає собі ціну. Одягнений у фрак коричневого кольору, з-під якого видно синій жилет, на шії елегантно пов'язано ліловий шарф, вираз очей самозакоханий.

"Голова жінки" – твір досконаліший. Вважається, що тут майстерно, засобами світлотіні змодельовано обличчя, обрамлене красивими гофрованими пасмами кучерів. Однак у плані характерності образу цей твір поступається перед портретом П.В.Енгельгарда.

"Я начал рисовать акварельные портреты ... Я больше придерживаюсь Соколова – Гау мне нравится – притерно сладкий" (Т.Шевченко, "Художник").

"Портрет невідомого" тривалий час вважався портретним зображенням українського письменника Є.П.Гребінки, і лише зовсім недавно, завдяки детальному вивченню цього твору, виявилось, що така його атрибуція помилкова. Невідомий зображений на портреті у фас, він сидить на стільці й уважно дивиться на глядача виразними, трохи сумовитими очима. Перед нами розумна, серйозна і разом з тим добра, чуйна людина. Це перший портрет Шевченка, в якому людину зображено в сидячій позі. Згодом така композиція в його портретній творчості набуде поширення. Цікавою деталлю, що урізноманітнює композицію портрета, є вишуканий жест опертої на спинку крісла руки в якій портретований тримає чубук. Художник застосував у ньому різноманітні технічні прийоми: найдрібнішими мазками написані обличчя і рука, більш широкими й вільними волосся, а ще ширшими, власне, витриманими в різним світлотіньових граціях широкими кольоровими площинами – одяг. Все це надає образу необхідної життєвої переконливості.

З жіночих зображень наймайстерніший портрет Катерини Абаж, в якому вражає виняткова чарівність створеного художником образу молодої жінки, граціозної, з цнотливим виразом обличчя. Особливої привабливості портретові надають легкі, прозорі, надзвичайно ніжні сріблясто-блакитні тони, в яких цей твір виконано.

Таким чином ми ще і ще раз зримо відчули велич і багатогранність таланту Шевченка, ще раз переконалися, що завдяки великій праці він зумів передати у словесних і живописних творах свою палку любов до народу України і тривогу за її долю. Слід відмітити багато спільного у живописних і поетичних творах, але й відзначити те головне, що ці види мистецтва відрізняє. Якщо поетичне слово, максимально насичене змістом і асоціативними зв'язками будить уяву читача, який уже сам домальовує сцену, події, тоді у живописному полотні схоплено лише один якийсь момент, застиглу дію, але глядач також домислює, розширює видноколи полотна. На глядача діє передусім композиція, кольорове наповнення, світло, але розглядаючи живописне полотно, підсвідомо згадуємо поетичні рядки. Така вже сила зв'язку поетичного слова і живопису.

Література "Українська мова і література в школі" (1992 р., м. Київ).